

Üçüncü Çeyrekte Daralma

Ozan Bakış,¹ Oğuz Yurtoğlu²

Yönetici Özeti

Kesinleşen Temmuz, Ağustos ve kısmen açıklanan Eylül ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre Türkiye ekonomisinin 2024 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 1,3 oranında küçülmesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2024 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 0,6 azalışını öngörüyoruz.

Tüketim malları ithalatında ve konut kredilerinde düşüş

2024 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim malları ithalatında yüzde 3,7, konut kredilerinde yüzde 6,2 ve kamu tüketim harcamalarında yüzde 5'lik bir azalış öngörüyoruz (Tablo 2).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre bakıldığında, tüketim malları ithalatında yüzde 1 ve kamu tüketim harcamalarında yüzde 13,4'lük bir artış, konut kredilerinde ise ciddi bir azalış (yüzde 33,6) görülmektedir. Aynı dönemde tüketici kredilerinde de yüzde 5,9'luk bir düşüş bekliyoruz (Tablo 3).

¹ Betam, ozan.bakis@bau.edu.tr

² Betam, oguz.yurtoглу@bau.edu.tr

GSYH büyüme tahminleri	2024Q3
Çeyreklik dönemsel GSYH	-0.6
Yıllık dönemsel GSYH	-1.3

Tablo 1: Dönemsel ve yıllık reel GSYH büyüme tahminleri. Kaynak: Betam. **NOT:** "Çeyreklik dönemsel" büyüme oranı, bir önceki çeyreğe göre tahmin edilen mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış dönemsel GSYH büyümesini; "Yıllık dönemsel" büyüme oranı geçen yılın aynı ayına göre tahmin edilen dönemsel GSYH büyümesini göstermektedir.

	2024Q2	2024Q3
İthalat-tüketim	6.4	-3.7
Konut kredileri	-8.0	-6.2
Tük. kredileri ve KK	-0.7	-1.5
SÜE-dayanaksız tük.	-3.1	-0.3
SÜE-dayanıklı tük.	-3.1	-0.8
ÖTV	-3.8	-1.5
Kamu tük. harc.	-11.9	-5.0

Tablo 2: Bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim harcamaları. **SÜE:** Sanayi üretim endeksi; **ÖTV:** Özel tüketim vergisi; **KK:** Kredi kartları.

	2024Q2	2024Q3
İthalat-tüketim	18.0	1.0
Konut kredileri	-39.1	-33.6
Tük. kredileri ve KK	-10.8	-5.9
SÜE-dayanaksız tük.	-5.4	-2.8
SÜE-dayanıklı tük.	-2.8	-2.1
ÖTV	-0.3	-9.2
Kamu tük. harc.	19.6	13.4

Tablo 3: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla tüketim harcamaları.

Kamu yatırım harcamalarında artış

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış veriye göre, 2024 yılının üçüncü çeyreğinde yatırım malı ithalatında yüzde 4,3'lük bir düşüş, kamu yatırım harcamalarında ise yüzde 6,6'lık bir artış öngörüyoruz. Diğer yatırım öncü göstergelerinde beklenen değişimler ise yüzde 2,1 düşüş ile yüzde 1 artış arasındadır (Tablo 4).

Yıllık bazda ise kamu yatırım harcamalarında yüksek bir artış (yüzde 55,4), ticari kredilerde ise yüzde 2,6'lık bir düşüş öngörüyoruz. Perakende stoklarında yüzde 5,5'lik, üretim beklentilerinde ise yüzde 12,9'luk ciddi bir düşüş hesaplıyoruz (Tablo 5).

İthalatta yıllık, ihracatta çeyreklik bazda düşüş

2024 yılının üçüncü çeyreğinde, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış dış ticaret rakamlarına baktığımızda ihracatta yüzde 0,4'lük, ithalatta ise yüzde 6'lık bir düşüş bekliyoruz (Tablo 6).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla baktığımızda ise ihracat yüzde 1,9, altın dışı ihracat ise yüzde 2,6 artmaktadır. İthalat ise yüzde 8,2 azalırken, altın dahil edilmediğinde ithalatta yüzde 3,4'lük azalış hesaplanmaktadır (Tablo 7).

	2024Q2	2024Q3
SÜE-ara malı	-4.6	-1.4
KKO-yatırım malı	-0.7	-1.2
İthalat-yatırım malı	1.4	-4.3
Tic. krediler ve KK	-1.7	1.0
Üretim-son 3 ay	-5.7	-2.1
Per. sek. stok	-0.8	0.8
Kamu yatırım harc.	8.0	6.6

Tablo 4: Bir önceki çeyreğe kıyasla yatırım harcamaları. **KKO:** Kapasite kullanım oranı; **Per.sek.stok:** Perakende ticaret sektörü mevcut mal stok seviyesi. KKO diğer endekslerin aksine yüzde puan değişimi olarak verilmiştir.

	2024Q2	2024Q3
SÜE-ara malı	-3.0	-3.1
KKO-yatırım malı	-2.9	-3.2
İthalat-yatırım malı	-1.9	-4.7
Tic. krediler ve KK	-12.7	-2.6
Üretim-son 3 ay	-5.5	-12.9
Per. sek. stok	-8.0	-5.5
Kamu yatırım harc.	32.0	55.4

Tablo 5: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla yatırım harcamaları.

	2024Q2	2024Q3
İhracat	0.1	-0.4
İthalat	1.5	-6.0
Altın dışı ihracat	1.5	-2.3
Altın dışı ithalat	1.5	-3.7

Tablo 6: Bir önceki çeyreğe kıyasla dış ticaret.

	2024Q2	2024Q3
İhracat	1.9	1.9
İthalat	-4.9	-8.2
Altın dışı ihracat	3.4	2.6
Altın dışı ithalat	-3.3	-3.4

Tablo 7: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla dış ticaret.

Genel değerlendirme

GSYH tahmininde kullandığımız diğer mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış değişkenlere baktığımızda hizmet sektörü talebinde yüzde 3,2'lik, 12 aylık yatırım beklentilerinde ise yüzde 4,2'lik düşüş gözlemlemekteyiz (Tablo 8).

Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında elektrik tüketiminin yüzde 6,5 artacağını, perakende sektörü fiyat beklentisinin yüzde ise 8.8 azalacağını öngörüyoruz (Tablo 9).

Kesinleşen Temmuz, Ağustos ve kısmen açıklanan Eylül ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre Türkiye ekonomisinin 2024 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 1,3 oranında küçülmesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2024 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 0,6 azalacağını öngörüyoruz.

	2024Q2	2024Q3
İmalat SÜE	-4.5	-1.8
Per. sek. fiy. bek.	-5.9	-1.6
KKO	-0.3	-0.8
Hiz. sek. talep	-1.7	-3.2
Gel. 12 ay yat. bek.	-0.6	-4.2
Elektrik tüketimi	2.4	2.3

Tablo 8: Bir önceki çeyreğe kıyasla bazı öncü göstergeler. **Per.sek.fiy.bek:** Perakende sektörü fiyat beklentisi (gelecek 3 ay), **Hiz.sek.talep:** Hizmetlere olan talep (son 3 ay), **Gel. 12 ay yat. bek.:** Gelecek 12 ay yatırım beklentisi

	2024Q2	2024Q3
İmalat SÜE	-4.2	-4.1
Per. sek. fiy. bek.	-3.6	-8.8
KKO	0.4	-1.2
Hiz. sek. talep	-0.0	-1.2
Gel. 12 ay yat. bek.	-5.0	-7.5
Elektrik tüketimi	6.4	6.5

Tablo 9: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla bazı öncü göstergeler.

KUTU: AÇIKLAMALAR

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırma ile ilgili açıklama:

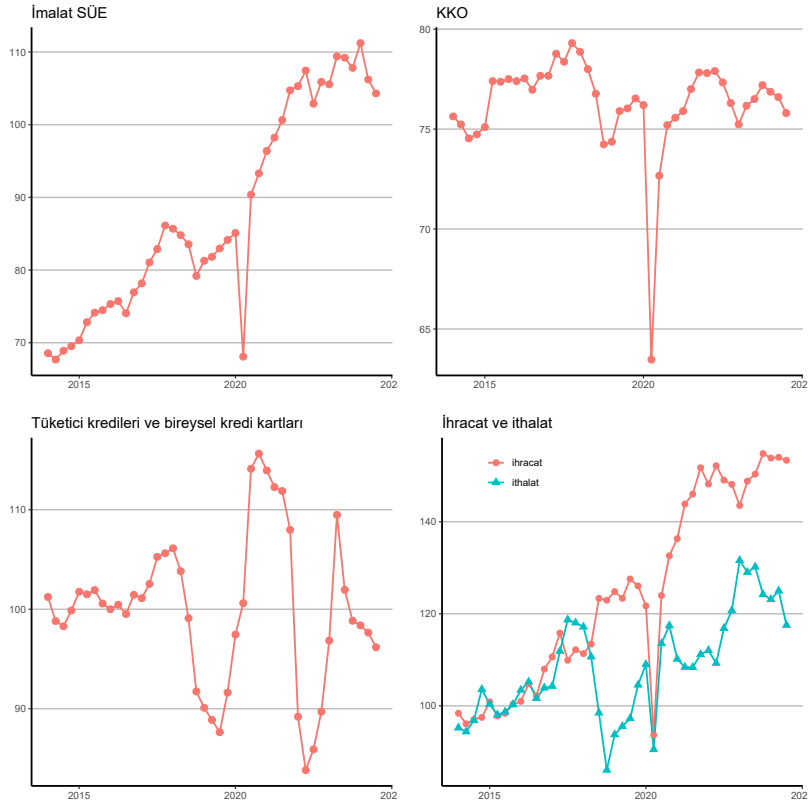
Bir önceki çeyreğe göre GSYH büyüme oranı tahmin edilirken tüm verilerde mevsim ve takvim etkileri için düzeltme yapıyoruz. Eğer veriyi yayınlayan kurumlar düzeltilmiş veriyi yayınlıyorsa doğrudan o serileri kullanıyoruz. Bunun mümkün olmadığı durumlarda düzeltmeyi yapmaktadır. Bu notta kullandığımız değişkenlerin durum şöyle özetlenebilir:

- TCMB: İmalat sanayi kapasite kullanım oranı (KKO); reel kesim güven endeksi (RKGE).
- TÜİK: Sanayi üretim endeksi (SÜE) ve alt kalemleri; ihracat, ithalat ve mal grubuna göre ithalat alt kalemleri (ara malı, yatırım malı ve tüketim malı); sektörel güven endeksleri ve alt kalemleri (perakende ticaret, hizmet ve inşaat sektörleri)
- Betam: Geriye kalan tüm öncü göstergeler.

Öncü göstergelerle ilgili açıklama: Betam her çeyrek için üç tahmin yayınlıyor. İlk iki tahminde büyüme tahmini yapılan çeyreğe ait öncü göstergelerin bir kısmı için son iki ay, diğerleri için ise son ay bilgisi tahmin tarihinde eksiktir. Öncü göstergeler için büyüme rakamları oluştururken bu eksik aylar için serinin daha önceki gözlemlerinden hareketle oluşturduğumuz tahminleri kullanıyoruz. Üçüncü tahminde öncü göstergelerin tüm ayları mevcut olduğundan tahmine ihtiyaç kalmamaktadır.

Tahmin modeli ile ilgili açıklama:

GSYH'nın doğrudan tahmini için 16 öncü gösterge kullanıyoruz. GSYH alt kalemlerinin (tüketim, yatırım, ihracat ve ithalat) tahmini için 26 öncü gösterge kullanıyoruz. Araştırma notumuzda ve tablolarda bu göstergelerin hepsini sunmak yerine içinde bulunduğumuz dönemde öne çıkan ve tahminde başarılı olan değişkenleri sunmayı tercih ediyoruz.

Şekil 1: Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik öncü göstergeler. Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları 2016 yılının ilk çeyreği 100 olacak şekilde endekse dönüştürülmüştür.